मान्यवर, मैं श्रापके माध्यम से शाग्रह करूंगा कि गाजीपूर जनपद की इस खेती भौर फैक्टरी की तत्काल रक्षा की जाये। यहां किसानों को उन्नतशील बीज, खाद, कीटनाशक दवाइयों को फैक्टरी की छोर से उपलब्ध कराया जाए। प्रति वर्ष 25 प्रतिशत की दर से की जा रही कटौती को रोक कर य्यांवसायिक पैमाने पर खेती कराई जाए। प्रति हैक्टेयर ग्रफीम की मांग पुराने स्तर, ग्रर्थात् 12 किलो रखी जाए। फसल बीमा योजना करके उसकी खेती की सुविधा लघु एवं सीमान्त कृषकों को दी जाए। भ्रफीम काश्तकारों के परिवार को फैक्टरी में कार्य दिया जाए।

President's

प्रायः यह सर्वविदित है कि भ्रफीम तोलने, उसके क्षरण एवं नमूने के नाम पर मधिकारी लोग प्रायः गडुबडी करते हैं। मुल्य प्रायः किसान को कम दे कर बाते में कुछ ग्रीर मूल्य दर्ज करते हैं। कई प्रकार के रेट बनाये गए हैं। तुरन्त इन सभी गड़बड़ियों पर नियन्त्रण किया जाए। गाजीपुर प्रफीम के नशे में सो रही अफसरशाही को चिन्तित किया जाए। मान्यवर, यदि भीघ्र गाजीपूर भ्रफीम को खेती पर ध्यान नहीं दिया गया तो मुल्क को प्राप्त होने वाली विदेशी मुद्रा में काफी कमी होगी। वर्तमान ग्रफसरशाही भौर फैक्टरी की व्यवस्था ने किसानों को हताश कर दिया है। दिन प्रति दिन खेती का विस्तार कम होता जा रहा है। ग्रभी समय है यदि यहां सर्वेक्षण करा कर सरकार रुचि ले तो गाजीपुर अफीम एवं अफीमजन्य अन्य रासायनिक तत्वों के उत्पादन में एशिया ही नहीं, पूरी दुनिया के मानचित्र पर ग्रपना महत्व-पूर्ण स्थान रखा जा सकता है।

MOTION OF THANKS ON THE PRESIDENT'S ADDRESS-Contd.

MR. DEPUTY-SPEAKER: Now, the House will take up further considera-

tion of the Motion of Thanks on President's Address. Shri P. Namgyal to continue his speech. He has already taken five minutes. He may take another five minutes. If he will take more time then other colleagues of his party may not get opportunity to speak. So, I request him to conclude in another five minutes.

SHRI P. NAMGYAL (Ladakh): I will take half an hour.

जनाब डिप्टी स्पीकर साहब, कल जब मैं बोल रहा था तो मैं वहां पर फण्डस के डिस्ट्रीव्यूशन के बारे में बतला रहा था। लहाख के दो डिस्ट्रिक्टस लेह भौर कारिंगल में वे फण्डस को प्रावादी के बेसिज पर डिस्ट्रीव्यूट करना शुरू किये थे, इसी से मौजूदा झगड़ा शुरू हुमा..

SHRI GHULAM RASOOL KOCHAK: (Annantnag): On a point of order.

MR. DEPUTY-SPEAKER: What is the Point of Order?

SHRI GHULAM RASOOL KOCHAK: He is talking about law and order

DEPUTY-SPEAKER: what rule are you raising the point of

SHRI GHULAM RASOOL KOCHAK:

MR. DEPUTY-SPEAKER: no point of order.

SHRI GHULAM RASOOL KOCHAK: I have a right to raise my point of

MR. DEPUTY-SPEAKER: There is no point of order.

SHRI GHULAM RASOOL KOCHAK: should be given opportunity to answer every issue; I will take one hour.

DEPUTY-SPEAKER: please. There is no Point of Order.

Mr. Nomgyal to continue his speech.

भी पो० नामग्याल : डिप्टी स्पीकर साहब, ग्राप को पता ही है कि गाडगिल फार्मुल में 60 परसेंट पापूलेशन पर वेटेज दी गई है, लेकिन वह जम्मू-काश्मीर में एप्लीकेबिल नहीं है, क्योंकि जंब शेख

श्री पी०नामग्याली

President's

साहब पावर में भाये तो उन्होने कहा कि गाडगिल फार्मले के मुताबिक 60 परसेंट पापूलेशन पर बेटेज है, जब कि जम्मू-काश्मीर में पापूलेशन कम है भौर एरिया ज्यादा है। उन्होंने नेशनल डेबेलेपमेंट कान्सिल भौर प्लानिंग कमीशन के सामने इब फार्मला के खिलाफ ग्रावाज उठायी श्रौर श्रपने मकसद में कामयाब हो गये। म्रब जम्मु-काश्मीर पर गाडगिल फार्म्ला एप्लीकेबिल नहीं है, जो फण्डस उन को मिलते हैं वे ज्यादातर एरिया, वेकवर्डनेस भीर गुरबत के लिहाज से मिलते हैं, लेकिन इस चीज को उन्होंने लेह श्रौर कारगिल में लागू नहीं किया श्रौर कहा कि वहां पापुलेशन के मुताबिक मिलेगा क्योंकि लहाख में आबादी कम है। इसी बात को लेकर 1979 में झगड़ा शुरू हुन्ना।

जब ये बातें शुरू हुई तो हम ने कहा कि ग्राप सेन्टर से पापूलेशन के बेसिज पर नहीं, बल्कि एरिया के बेसिज पर पैसा लेते है तो हमारा एरिया तो पूरी स्टेट का 2/3 हिस्सा है, हम को भी उसी हिसाब से पैसा मिलना चाहिये। हमारा यह मकसद नहीं था कि स्टेट के 2/3 एरिया के हिसाब से हम को फण्डस मिले, बल्कि एरिया, पापुलेशन, डिस्टेंस धौर गुरबत को ख्याल में रख कर फण्ड्स दिया जाना चाहिये। हम बहुत फार-फलंग एरिया में बसते हैं, हमारे एक तरफ चाइना है, दूसरी तरफ पाकिस्तान है। लेकिन हमारी बातों को नहीं माना गया श्रौर 1980 में यहीं से शगड़े का श्रागाज हुन्ना, लहाख में इस सवाल को लेकर एजीटेशन हुआ। हम ने 27 प्वाइन्टस को लेकर ग्रपनी मांग पेश की, जिन में तीन-वार मेजर ईश्वज थे और कुछ छोटे-मोटे मसले थे। उन में एक प्वाइन्ट यह था कि सारे लहाख एरिधे को शेडयुल्ड-ट्राइब्ज डिक्लेग्नर किया जाय। रीजनल-माडोनामी विद-इन-दि

स्टेट ग्राफ जम्मू एण्ड काश्मीर कांस्टियुशन खास तौर से फाइनेन्शल मैटर्स में दी जाय. जिस में ला-एण्ड आर्डर शामिल नहीं था। हम ने उस में एडिमिनिस्ट्रेशन की बात कभी नहीं कही है। ध्रभी कल ही जम्मू-काश्मीर ग्रसेम्बली में गर्वनर के एडेस पर जवाब देते हुए वहां के फाइनैन्स मिनिस्टर श्री डी॰ डी॰ ठाकुर हमारे बारे में बहुत डिस्टार्टेंड फैक्ट्स पेश किये हैं, जो श्राज के श्रखबारों में शाया हुए हैं। में समझता हूं इस तरह की बातों की सारी दूनियां श्रीर मुल्क में गलतफहमी पदा करने ग्रीर गुमराह करने की कोशिश की गई है। उन्होंने कहा है-लद्दाख के लोग सैप्रेट कैबिनेट की मांग करते हैं-यह बिल्कुल गलत बात है। भ्रगर भ्राप इजाजत देंगे तो मैं उन बातों को पढ़ कर सुना सकता हुं। उन्होंने यह भी कहा है कि शेडयुल्ड ट्राइव्स के बारे में प्राइम मिनिस्टर साहिबा के साथ बातचीत की थी भीर उन्होंने भी (P. M.) यह कहा है कि यह नहीं होना चाहिये, उन्होंने प्राइम मिनिस्टर ने उस को नहीं माना है। मझे बडा ग्रफसोस है कि श्री ठाकुर ने प्राइम मिनिस्टर का नाम ले कर उन को भी इस में ड्रेग करने की कोशिश की है जब कि यह ईशू ग्रभी प्राइम मिनिस्टर के सामने नहीं है, क्योंकि काश्मीर में ब्रार्टिकल 370 के तहत**्रमगर सेन्टर** कोई कानन जम्म-काश्मीर में एप्लाई करना चाहता है तो उस के लिये चाहिये एप्ली-केशन ग्रार्डर का कसेंट चाहिये। स्टेट गवर्नमेंट रिकमेंड करेगी कि सब एण्ड सव कानून जम्मू व काश्मीर में लाग करो तब जाकर प्रेजीडेशियल आर्डरान के तहत जम्म व काश्मीर में सेंटर का कानून एप्ली-केबिल होता है। ग्रभी तक कोई सिफारिश प्राइम मिल्टिर के सामने सामने या होम मिनिस्टर के सामने नहीं आई है और होमे मिनिस्टर साहब ने इस हाऊसे में दो-तीन बार डिनाई किया है कि कोई ऐसी रिकमेडे धन

नहीं है। लिहाजा में समझता हं कि जो स्टेटमेंट दिया है, वह सार फैक्टस पर बेस नहीं करता है भीर वह सारा डिस्टोर्टेंड

President's

में यह कहना चाहता हूं कि कैबिनेट सब कमेटी भौर लहाख एक्शन कमेटी के दर्मयान जो एग्रीमेंट हथा है, उसको इम्पलीमेंट करने के लिये हमने कहा था। जब कैबिनेट सब-कमेटी लहाख भाई थी, तो यह एग्रीमेंट हुमा था, जिसके लिये हम यहां तक तैयार हैं कि प्राइम मिनिस्टर की कयादत में या होम मिनिस्टर की कयादात में एक कमेटी बने, जिस के लिये मैं भ्रपोजीशन लीडर्स से भी गुजरारिश करूंगा कि वे भी उसमें नोमीनेटेड हों श्रीर वह कमेटी यह देखें कि जो एग्रीमेंट हुग्रा है उसमें क्या क्या वायदे हये हैं । वे भी उस एग्रीमेंट को पढ़ें भौर देखें कि हम लोगों ने क्या क्या डिमांड किया है। ग्रापके सामने सारे फैक्टस ग्रा जायेंगे । मैं इस पर श्रीर ज्यादा नहीं कहना चाहता बल्कि यह कहंगा कि जो लिख कर दिया है, उसको इम्पलीमेंट करना चाहिये फंडस के बारे में क्या-क्या कहा गया है एग्रीमेंट में, मैं पढ़ कर सुनाना चाहता हूं।

DEPUTY-SPEAKER: Cabinet Sub-Committee are you refer-

SHRI P. NAMGYAL: This is the agreement reached between the Jammu & Kashmir Cabinet Sub-Committee and the Ladak Action Committee.

MR. DEPUTY-SPEAKER: You can take something out of it and talk on those lines. But don't read out those agreements.

SHRIP, NAMGYAL: I want to read out only the relevant portion.

MR. DEPUTY-SPEAKER: You need not read it out. You should not mention here the decision of the Jammu & Kashmir Cabinet Sub-Committee.

SHRI P. NAMGYAL: There is no secrecy about this agreement, Sir.

MR. DEPUTY-SPEAKER: Have you given a copy of it to the Speaker and taken his permission to read it out?

SHRI P. NAMGYAL: No. Sir. But if you permit I will place it on the Table of the House.

MR. DEPUTY-SPEAKER take the idea from it and speak on that basis. You can speak in a general

SHRI P. NAMGYAL: I will place it on the Table of the House.

MR. DEPUTY-SPEAKER: No. You can speak something by taking some ideas from them. Now, we are having a general discussion on the President's address.

श्री पो० नामग्याल ' जनाब मैं यह चाह रहा था कि हाऊस एनलाइटेड हो जाए कि वाकई में क्या चीज है। रोज रोज गलत स्टेटमेंटस स्टेट गवर्नमेंट की तरफ से लद्दाख के बारे में निकलते हैं। हमने जो रीजनल ग्राटोनामी की बात कही है वह डेवलपमेंट मैटर्स तक ही महदूद है। लहाख को ग्रलग करने की बात नहीं कही है। हम जम्म व काश्मीर के कांस्टीट्य्शन के तहत ही बात कर रहे हैं।

⁷में यह पहले भी कह चुका हूं भीर श्रव फिर किलयर करना चाहता हूं। इसलिये ये डिस्टोर्टेंड फैक्टस जो जम्मू व कांश्मीर सरकार प्रेस में दे रही है भीर एसेम्बली में भी दिये गये हैं, ये सही नहीं हैं । इसलिये मैं इस हाऊस के सामने यह बात रखना चाह रहा था । 🙀

इसी तरह से शेंड्युल्ड ट्राइब्स के बारे में उन्होने हमारे पास लिख कर दिया हुआ है कि वे स्ट्रोंगली रिकमेंड करेंगे सेन्ट्रल गवर्नमेंट को कि लहाख के लोगों को शेड्युल्ड टाइब्स डिकलेयर किया जाए । भीर लहाख का जो यह इस है, इस को सेपरेटली लिया जाएगा ।

तीसरा यह इशु था कि जो इन्होंने डिलिमिटेशन कमीशन लाया है, जम्मू व कश्मीर गर्बनमेंट ने जो डिलिमिटेशन

भी पी0 नामायाल

कमीशन मकर्रर किया है, तो उसमें यह कहा था कि जब भी यह मौका श्रायेगा, तो लद्दाख की एसेम्बली कांस्टी-ट्यसी बढ़ाने की बात पर गौर किया जायेगा। ये सारी बातें हैं। यह शेड्य्ल्ड ट्राइब्स का मेन इश था जो कि वहां का बहुत इम्पोटेंट इश है भीर जिस पर इन्होंने एग्रीमेंट किया था भौर जिसके बारे में इन्होंने डिसाइड भी किया था। हम लोगों का यही कहना था कि जो एग्रीमेंट हुन्ना है उसको पूरा करो । जब ये वायदे पूरे नहीं किये गये तो इसी मस्ले को लेकर दिसम्बर, 1981 में एजीटेशन शुरू हम्रा ग्रीर 15 जनवरी, 1982 को हमारे तीन लीडर ने डिमांड को प्रेस करने के लिये इंडेफिनिट हंगर स्ट्राइक की श्रौर श्रागे चल कर उनकी हालत खराब हई ।

उसके बाद इन्हीं डिमांण्डस को प्रस करने के लिये 24 जनवरी को एक जुलूस उस जगह पर जा रहा था जहां तीन लोकल लीडर भुख हड़ताल पर थे। उस पर पूलिस ग्रीर विदाउट वार्रानग ग्रनप्रवोक्ड फायरिंग की । जब भी फायरिंग करनी होती है तो पहले वार्रानग दी जाती है, फिर हवाई फायरिंग होती है, उसके बाद काऊड में रेंडम फायरिंग टांगों के हिस्से में करना होता है। लेकिन वहां पर पुलिस ने इस तरह से फायरिंग की कि वन्दूकों को दीवार पर टारगेट पर रख कर जैसे कि फायरिंग की जाती है। पुलिस की पहली गोली से पहला श्रादमी मरा, दूसरी गोली से दूसरा श्रादमी मरा श्रौर तीसरी गोली से तीसरा श्रादमी जख्मी हुम्रा । इन्डिस्क्रिमिनेट फार्यीरंग शुरू हो गया । पचास-साठ गोलियां चलाई गई ग्रौर बहुत से ग्रादमी जरुमी हुये।

इस सबके लिये वहां तो हमें कोई पूछने बाला नहीं है । स्टेट गवर्नमेंट से तो हम कुछ एक्सपेक्ट नहीं कर रहे हैं । ग्रगर स्टैट में जंगल का कानून जलता है तो यह सेंटर की जिम्मेदारी बनती है कि वह वहां के हालात को देखे। माज मासाम में क्या हो रहा है, नागालड में क्या हो रहा है, मिजोरम में क्या हो रहा है। जब लोगों को तकलीफे होती हैं, उनकी प्रिवांसिज को कोई सुनने वाला नहीं होता तो हालत खराब होती है। मैं कहता हूं कि यही हालत लहाख में भी कभी न कभी हो सकती है।

लद्दाख के लोगों ने इस मुल्क के लिये बहुत खून बहाया है । 1947 में जब इस मुल्क पर हमला हुमा, कश्मीर में इंवेड सं भ्राये थे तो लद्दाख के लोगों ने उनका मुकाबला किया था ।

MR. DEPUTY-SPEAKER: Please complete it. You are not coming to national issues. You are still in Jammu and Kashmir only. And you are not speaking about the entire Jammu and Kashmir, but only about Ladhak. Please complete. Your own Party Members will be deprived of their chances.

SHRI P. NAMGYAL: I am going to complete, Sir.

उसके बाद 1962 में जब चीन ने इस मुल्क पर हमला किया तो उस वक्त भी लहाख के लोग म्नागे बढ़ कर लड़े थे। फिर पाकिस्तान ने 1965 में हमला किया उस वक्त भी बहां के लोगों ने इस मुल्क के लिये खून बहाया। 1971 की जंग में भी वे लड़े। यह सारी हालत म्नापके सामने हैं। यह सब होते हुये भी हमारी बहां कोई सुनने बाला नहीं है।

वहां पर फार्योरंग करने के बाद पुलिस ने लूटमार गुरू कर दी । यह लूटमार दिन रात चलती रही । कोई देखने बालां नहीं था। वहां पर रेप हुये, घरों के दरवाजे भौर खिडकियां तोड डाली गयी। घरों में बच्चों भौर भौरतों की पिटाई की गयी, सामान को बर्बाद किया गया । लुट मार किया गया

President's

इस वक्त वहां पर हालत यह है कि यह जितने हमारे भी पोलिटिकल प्रिजनसे हैं, जो लोग पकड़े गये हैं उनको जमानत पर नहीं छोड़ा जा रहा है । चीफ जुडीशियल मेजिस्ट्रेट एस० पी० ग्रीर डी० सी० से पूछता है कि जमानत पर छोड़ या न छोड़ं। इस तरह की वहां के कानून की हालत है। इस वक्त भी वहां पर धरना जारी है। ग्राँरतें भी धरने पर बैठी हुई हैं।

जो लोग जेल में हैं उनको मिनिमम फेसिलिटीज नहीं दी जा रही है। पानी तक नहीं दिया जा रहा है। हालांकि ये लोग ज्युडिशियल लाक-श्रप में हैं। सरकार को चाहिये कि उनको मिनिमम फेसिलिटीज दे।

वहां पर कभी-कभी तो माइनस 20 तक टेंप्रेचर हो जाता है, लेकिन हीटिंग प्ररेंजमेंट तो दूर उनको कम्बल तक नहीं दिये गये हैं। खाने के लिये उनको कुछ नहीं दे रहे हैं। टाउन से काफी दूर लोगों को रखा है श्रीर उनके रिश्तेदारों को वहां पहंचने के लिये ट्रांसपोर्ट नहीं मिलता है ।

इन सब हालातों को देखते हुये मैं सरकार से ग्रनरोध करूंगा कि किसी न किसी मिनिस्टर को जरूर वहां पर फौरन जाने की जरूरत है नहीं तो हालात ग्रीर ग्रधिक खराब हो सकते हैं । मैं होम-मिनिस्टर साहब का मशक्र हं कि वे पिछले दिनों गये थे, लेकिन मौसम खराव होने की वजह से वहां नहीं - जा सके । भ्रबस मैं उनसे गुजारिश करूंगा कि वे किसी को वहां पर भ्रवश्य भेंजें। नहीं तो ्योगों का भ्राप पर से विश्वास उठ जायगा।

मैं केवल सरकार से ही नहीं बल्कि पूरे सदन से भ्रपील करता हूं भीर विरोधी दल से भी अपील करता हं कि वह भी अपना नमाइंदा भेजे।

श्राप दख लोजिए जो हमारा एग्रीमेंट है। ग्रगर ग्राप कहें कि हम गल्ती पर हैं तो हम मानने के लिए तैयार हैं। अगर हम गलतो पर नहीं हैं तो जनमू-कश्मीर सरकार से कहा जाए कि जो एग्रीनेंट हम्रा है इसको इंप्लीमेंट करे। इससे ज्यादा हम कुछ नहीं चाहते हैं

इसके शाथ ही जो प्रसिद्धेंट साहब का एड्रेस है उसका म समर्थन करता हं। [شرى يى - نام كهال (لداع) : جناب ذیتی اسه یکر صاحب - کل جب میں بول رہا تھا تو میں یہاں پر فلاذس کے ڈسٹری بھوشن کے بارے مهن بعد رها تها - لدائم کے دو قمترکت - لیهه اور کارکل میں وہ فئق کو آبادی کے بھسو پر ڈسٹرے بھوت کرنا شروع کئے تھے اسی سے موجودہ جهکوا شروع هوا

SHRI GHULAM RASOOL KOCHAK: (Ananinag): On a point of order.

MR. DEPUTY-SPEAKER: What is the Point of Order?

SHRI GHULAM RASOOL KOCHAK: He is talking a about law and order.

MR. DEPUTY-SPEAKER: what rule are you raising the point of order?

SHRI GHULAM RASOOL KOCHAK:

MR. DEPUTY-SPEAKER: There is no point of order.

SHRI GHULAM RASOOL KOCHAK: I have a right to raise my point of order

MR. DEPUTY-SPEAKER: There is no point of order.

SHRI GHULAM RASOOL KOCHAK: I should be given opportunity to answer every issue; I will take one hour.

MR. DEPUTY-SPEAKER: Order please. There is no Point of Order.

MR. Namgyal to continue his speech.

شری پی - نام گهال : قهتی اسههمو

صاهب آب كو يته هي ه كه كاتكل فأرمولے میں ۴۰ پرسهامی هاپولهشن پر ویتیم دی گئی ہے لیکن ولا جنون و کشتیر مهن آیهلی کیهل آیهن هے کہونکہ جب شہم صاحب ہاور مهن آئے تو انہوں نے کہا کہ گاڈار فارمولے کے مطابق ۲۰ پرسیلت باپولهش ير ويتهم هے جب كه جمول ر کشمیر میں پاپولیشن کم 🙇 اور ایریا زیادہ ہے - انہوں نے نبھلل قيولهمهلت كاونسل أور يقانك كمهشور کے ساملے اس فارسولا کے شاف آواز الهايا ارر اله منصد مهن كامهاب هو کئے - اب جنوں و کھیھر پر کاڈکل فارسولا أيهلي گهبل نهين هے جو فلدّس این کو ملتی ههی وه زیاده تر ایریا بهکورة نهس اور غربت کے لصاط ہے ملتے میں لیکن اس چیز کر انہوں نے دھھے اور کارکل کے لگے لاکو تههی کها اور کها که وهان باپولههای کے مطابق ملے کا کھوٹکھ لدائم میں

آبادی کم هے - اسی بات کو لیے کر ۱۹۷۹ء میں جھگوا شروع ھوا -

جب يه باتهن شروم هولهن تو هم نے کہا که آپ سهلتر سے پاپولهشن کے بھسز پر نہیں بلکہ ایریا کے بیسز ير يهسه لهاي ههي تو همارا ايريا تو يوري استهما ۲/۳ لاحصه هے هم کو بھی اسی حساب سے پہست مللا چاهئے - همارا یه مقصد نبین تها ' که ستیت کے ۲/۳ ایریا کے حساب سے هم كو فللس ملين بلكه أيريا ، پایولیهن و قساهاس اور فریت کو خهال سین رکهه کر فلکس دئے جانا چاهدی - هم بهت فار فلفک ایریا میں بستے ھیں ھمارے ایک طرف چائنه هے دوسری طرف پاکستان ههن-لیکن همان باتین کو لههی مانا گیا ارر ۱۹۸۰ع میں یہیں سے جھگڑے کا آشاؤ هوا - لدائع مهن اس سوال کو لے کر ایجی ٹیشن ہوا۔ ہم نے ۲۷ پوائلٹس کو لے کر اپنی مانکین پيه کين - جن مين تين چار مهجر اشوز ته اور کجهه جهودت جووله مسالم ته - ای مهن ایک پواللت یه تها که سارے لدام ایربگے کو شهدولد الرائبس قالمر كها جائے -ريجلل اوتونومي ود إن دي استهت آف جمول و کشمهر کانسانی تهوشن الله ما ما الله الله الله مهاوس مهن دى جائه جس ميں لا ايلة آرةر شامل تههن دها - هم اس مهن

ایدَملستریشی کی بات کمهی نهین ِ کہی ھے – ابھی کل ھی جنوں کشمیر اسمبلی میں گورنر کے ایڈریس پر جواب دیتے ہوئے وہاں کے فالليلس منستر شرى تى- تى- تهاكر لے همارے بارے میں بہت تسارتی نهکٹس پیش کئے هیں جو آم کے اخباروں میں شائع ہوئے هين - مين سنجهدا هون اس طرح کی ہاتوں سے ساری دانھا اور ملک میں فلط فہمی پیدا کرنے اور گمراہ کرنے کی کوشف کی گئی ھے - انہوں نے کہا ھے لدائم کے لوگ سهپریت کیبنیت کی مانگ کرتے هيں - يه بالكل فلط بات هے - اور آپ اجارت دیں تو میں ان ہاتوں کو پڑھہ کر سا سکتا ہوں - الہوں نے یہ بھی کیا ہے کہ شہذیورلڈ ٹرائیس کے ہارے میں پرائم منسٹر صاحبه کے سانھء بات چھت کی ٹھی اور انہوں نے پی - ایم - بھی یہ کہا ہے که یه نہیں هونا چاهیے انہوں نے (پرائم مقستر نے) اس کو نہیں مانا هے - مجھے ہوا افسوس هے . کہ شری تھاکر نے اس کو پرائم منستر کا نام لے کر ان کو بھی اس میں . دریگ کرنے کی کوشع*ی* کی <u>ہے</u> جبکه یہ اشو ابھی ہوائم منسٹر کے سامنے نہیں ہے کیونکھ کشبھر میں آرٹیکل ۳۷۰ کے تصت اگر سینگر کوئی قانين جمين كشبه مهن الههائي این جابتا ہے تو اس کے لئے 3642 LS-12.

ایپلیکیشن آرةر چاهکے - استیت گررنمهات کا کلسینت چاهگے - جب استهت گورنمهنت رکمهنت کریگی که سیم ایلد سیم تانون جمون و کشمهر میں لاگو کرو تب جاکر پریزیڈیلشیل آرةر کے تحت جنون کشمهر مهن سينتر كا قانون أييلي كهمل هوتا هے -أبهى تك كوئى سفارهن يراثم منستر کے ساملے یا هوم منستر کے ساملے نہیں آئی ہے اور ہوم منستر صاحب نے اس هاوس میں دو تین بار تینائی کیا ہے ۔ که کرئی ایسی ريكميلڌيشن هے لهذا مبي سمجهتا عوں که جو استیتمینت دیا ہے -ولا سارے فیکٹرس پر بیس نہیں کرتا ھے - اور وہ سارا ڈسٹورٹک ھے -

میں یہ کہنا چاہتا ہوں کہ كههاليك سب كبهالي اور لدالح ایکشن کمیتی کے درمیان جو ایکوہمینت هوا هے اس کو امیلی میلت کرنے کے لئے هم نے کہا تها - جب کههلیت سب کمهتی للامع أنى تهى تو يه ايكريمينت هوا تھا جس کے لئے هم يہاں تک تيار هیس که پرائم منستر کی تیادت مهان یا هوم ملستر کی تیادت میں ایک کبیٹی بنے جس کے لئے میں ایرزیشن لیڈر سے بھی گذارش کروں که وا بھی اس میں نوسیلٹتہ هوں اور وہ کمیٹی یہ دیکھے کہ جو ایکریمهنت هوا هے اس میں کیا کہا

[شری پی نام گهال]

وہ دے ہوئے ہیں - وہ بھی اس ایکریمیلت کو پڑھیں - اور دیکھیں کہ ہم لوگوں نے کیا کیا تیمانت کیا ہے ۔ آپ کے ساملے سارے فیکٹرس آ جائیںگے میں اس پر اور زیادہ نہیں کہنا چاہتا بلکہ یہ کہوںگا کہ جو لکھہ کر دیا ہے اس گو امہلیمیلت کرنا چاہئے - فلڈس کے بارے میں کیا کیا گیا ہے ایکریمیلت میں میں پڑھکر سانا کیا گیا ہے۔

MR. DEPUTY-SPEAKER: Which Cabinet Sub-Committee are you referring to?

SHRI P. NAMGYAL: This is the agreement reached between the Jammu & Kashmir Cabinet Sub-Committee and the Ladak Action Committee.

MR. DEPUTY-SPEAKER: You can take something out of it and talk on those lines. But don't read out those agreements.

SHRI P. NAMGYAL: I want to read out only the relevant portion.

MR. DEPUTY-SPEAKER: You need not read it out. You should not mention here the decision of the Jammu & Kashmir Cabinet Sub-Committee.

SHRI P. NAMGYAL: There is no seccrey about this agreement, Sir, and

MR. DEUPTY-SPEAKER: Have you given a copy of it to the Speaker and taken his permission to read it out?

SHRI P. NAMGYAL: No. Sir. But if you permit I will place it on the Table of the House.

MR. DEPUTY-SPEAKER: You can take the idea from it and speak on that

basis. You can speak in a general way.

SHRI P. NAMGYAL: I will place it on the Table of the House

MR. DEPUTY-SPEAKER: No. You can speak something by taking some ideas from them. Now, we are having a general discussion on the President's address.

پری پی - نام گیال : جاب میں یہ چاءہ رہا تھا کہ ہاوس ایندند ہو جائے کہ واقعی میں کیا چھڑ ہے درز روز غاط استیتمید سے استیت گورنمان کی طرف سے ادائے کے بارے - بی نکلتے ہیں - بی نکلتے ہیں جو ربجائل آتونومی کی جو بات کہی ہے وہ تیوالیمیانٹ آمیٹرس الگ کرنے کی بات نہیں کہی ہے - تدائے کو الگ کرنے کی بات نہیں کہی ہے - تدائے کو ہمیں محدود ہے - لدائے کو الگ کرنے کی بات نہیں کہی ہے - کوشی الگ کرنے کی بات نہیں کہی ہے - کوشی الگ کرنے کی بات نہیں کہی ہے - دوائے کو ہمیں محدود ہے - لدائے کو الگ کرنے کی بات نہیں کہی ہے - دوائے کو الگ کرنے کی بات نہیں کہی ہے - دوائے کو الگ کرنے کی بات نہیں کہی ہے - دوائے کو الگ کرنے کی بات نہیں کہی ہے - دوائے کو الگ کرنے کی بات نہیں کہی ہے - دوائے کی بات نہیں کہی ہے - دوائے کو تحت ہی بات کر رہے ہیں کو دوے ہیں کے تحت ہی بات کو دوے ہیں کی تحت ہی بات کو دوے ہیں کے تحت ہی بات کو دوے ہیں کے تحت ہی بات کو دوے ہیں کو دوے ہیں کی تحت ہی بات کو دوے ہیں کو دوے ہیں کے تحت ہی بات کو دوے ہیں کے تحت ہیں ہے دو دوے ہیں کے تحت ہیں بات کو دوے ہیں کے تحت ہیں کے تحت ہیں ہے دو دو تحت کے تحت ہیں ہے دو دو تحت کے تحت ہیں کے دو دو تحت کے دو تحت کے دو دو تحت کے دو دو تحت کے دو دو تحت کے دو تحت ک

میں یہ پہلے بھی کہہ چکا ھوں ۔
اور اب پھر کلیر کہنا چاھتا ھوں ۔
اس لیّے یہ قستہوتت فیکتس جو جموں اور کشمیر سرکار پریس میں دے رھی ہے اور اسمبلی میں بھی دئیے گئے ھیں ۔ یہ صحابح نہیں ہے اس لیّے میں اس ھاوس کے سامنے یہ بات رکھنے جاء رھا تھا ۔

اسی طرح سے شہذیولڈ ٹراکیس کے بارے میں انہوں نے ھمارے پاس لکھے کر دیا ہوا ہے - کہ وہ

اس کے بعد انہی ڈیمانڈس کو پریس کرنے کے لئے ۲۳ جنوری کو ایک جارس اس جکه پر جا رها تها جهان تهن اوکل اهدرز بهوک هوتال پر تھے۔ اس پر پرلیس نے ان پرووکڈ اور وتهاری وارنگ فالرنگ کی جب ہمی فاڈرنگ کرنا ہوتا ہے تو یہلے وارندک دی جاتی ہے پھر ہوائی فاگرنگ، مرتی ھے اس کے بعد گرارنڈ

میں ویاتم فائونگ تانکوں کے حصے مهن کرنا هوتا هے لیکن وهاں پر پولیس نے اس طرح سے فائرنگ کی که بندوتوں کو دیوار پر رکھ کر جیسے که ٹارگیٹ یو فائرنگ کی جاتی ہے ۔ پولیس کی پہلی گولی سے دہلا آدا ہی سرا فوسری گولی سے دوسرا آدمی مرا ارر تیسری گرلی سے تیسرا آدمی زخمي هوا ان تساريمي نهلت فائرنگ شروع هو گیا - پنچاس ساتهه گولهان چلائین گئی- اور بهت

ان سب کے لئے وہاں تو همیں كوئى پوچىك والا نهيں هے - استيت گورنمهلت سے تو هم کچهه ایکسههکت نهیں کر رہے میں - اگر استیت میں جنکل کا قانون چلتا ہے تو یه سهنتر کی ذمهداری بنتی هے ـ که وہ وماں کے حاات کو دیکھے آبے آسام مهن کها هو رحما هے ، ناکالیفڈ میں کیا ہو رہا ہے ، میزوروم میں کیا هو رها هے ۔ جب لوگوں کو

سارے لوگ زخمی ہوئے -

استرونکلی ریکمیلڈ کریر کے ۔ سیلترل گورنمینت کو که ادام کے لوگوں کو شيذيولة ترائبس ذكلير كيا جائر ارر لدائح کا جو یہ اشو ھے اس کو سهوريتلي لها جائے ا -

تیسرا یه اشو تها که جو انهوں نے ڏي لميٿيشن کميشن بٺايا هے جموں و کشمہر گورنمیلث نے جو تى لىيتىش كىيشن مترر كيا ھے تو اس میں یہ کہا تھا کہ جب بھی یہ موقع آئے کا دو لدائم کی اسمهلی کانستی ویلسی بومانے کی بات پر فرر کیا جائیکا - یه ساری باتهن هين - يه شيڌيولڌ ٿوائيس كا مين الله تها جوكة وهال كا بهمت امهررتفت الفو هے - اور جس پر انہوں نے ایکریمیات کیا تھا ارد جس کے ہارے میں انہوں نے ڈسائڈ بهی کیا تھا ۔ هم آلوگوں کا یہی کہنا تھا کہ جو ایگریمهاس هوا هے اس کو پورا کرو - جب یه وقدے پورے نہوں کئے گئے تو اسی مسلم کو لے کر دستیر ۱۹۸۱ع میں ایجی تیشن شروع هوا اور ۱۵ جدوری ۱۹۸۲ع کو همارے تین لهدر نے قیمانڈ کو پریس کرنے کے لئے ان تینینے منکر استرائک کی اور آگے چل کو ان کی حالت خراب ھوئی -

[شری پی نام گهال]

تكليفين هوتى هين الكي گراويلسز کو کوٹی سلنے والا نہیں ہوتا تو حالت خراب هوتی هے میں کہتا هون که یهی حالت ادام مهن بهی کیهی ته کیهی هو سکتی هے -

لدائے کے لوگوں نے اس ملک کے لئے بہت خون بہایا ہے ۱۹۳۷ع میں جب اس ملک پر حمله هوا كهمير مين أن ويدرس أنه ته تو لدانے کے لواوں نے ان کا مقابلہ کہا تھا۔

MR. DEPUTY-SPEAKER: Please complete it. You are not coming to national issues. You are still in Jammu and Kashmir only. And you are not speaking about the entire Jammu and Kashmir, but only about Ladhak. Please complete. Your own Party Members will be deprived of their chances.

SHRI P. NAMGYAL: I am going to complete, Sir.

اس کے بعد سلم ۱۹۹۲ع جب چین نے اس ملک پر همله کها تو اس وقت بھی لدائم کے لوگ آگے برهة كر لرے تھے - پور پاكستان نے 1940ع میں حمله کیا اس وتب بھی وہاں کے لوگوں نے اس ملک کے لگے خون بہایا 1971ء کی جنگ میں بھی وہ لڑے - یہ ساری حالت آپ کے سامنے ھے - یہ سب ھوتے ھوٹے بھی ھماری وھاں کوئی سلقے را برہ و ہے۔

وهاں پر فائرنگ کرنے کے بعد یولیس نے لوگ مار شروع کر دی یہ لوف مار سارے دن رأت چلتی رهی کرگی دیکھنے والا نہیں تھا۔ وہاں ہوا ریب ہوئے کہروں کے دروازے اور كهوكهان تور ةالى كنهن - كهرون مهن ہجوں اور مورتوں کی پٹائی کی کئی - سامان کو برباد رکها کیا -لرق مار کیا گیا ۔

اس وقت وهاں ہو حالت یہ ہے که جالے ہوی همارے پولیاتیکل يرزنرس هين جو لوگ يکوے گئے ههن آن کو ضمانت پر نهین چهورا جا رها هے - جهف جوتيه يل مجستریت ایس- پی- اور دی- سی-سے پرچھٹا ہے کہ ضمانت پر چھرزوں يا نه چهرون - اس طرح کی وهان کے قانوں کی حالت ھے - اس وقت بھی وھاں پر دھونا جاری ھے ۔ عورتیں بھی دھرنے پر بیٹھی ھوئی ههن =

جو لوگ جهل مهن ههن ان کو منیمم فیسیلیٹیز نہوں دی جا رهی هے - پانی تک نہیں دیا جا وها هے - حالات یه لرگ جوديشهل لاك إب مهن ههن سركار كو چاهی که ان کو مینیم نهسهلیتیز - 20

وهان پر کیهی کیهی تو ما*ل*ها*س*" + ا تک الیمهریچر هو جانا هے -

الهكان ههتلك أريجمهلت تو فور ان کو کیبل تک نہیں دئے گئے هیں - کہانے کے لئے ان کو کھیه نہیں دے رہے میں - تارن سے کافی " دور لوگوں کو رکھا ھے اور ان کے رشتمداروں کو وہاں پہونچلے کے لئے ترانسهورت نهین ملتا هے -

ان سب حالاتوں کو دیکھتے ہوئے مھن سرکار سے آئورودھہ کروںگا کہ کسی ته کسی مقساتر کو ضرور وهان یو ی فرواً جانے کی ضرورت ہے نہیں تو . حالت اور ادهک خراب هو سائله هين - مين هوم منستر صاحب كا مفکور موں کہ وہ پنچھلے فاتوں گگے تھے - لھکی موس خراب ھونے کی وجه سے وہاں نہیں جا سکے - اب میں ان سے گذارہی کروں کا که وہ کسی کو وهان پر اوشهه بیهمچین -نہیں تو لوگوں کا آپ ہر سے وشواس اتبه جائه کا ـ

میں کیول سرکار سے ھی۔ انہیں آ ہلکہ ہورے سدن سے اپیل کرتا موں ، ارر ررودهی دل سے بھی اپیل کرتا هوں که ولا يہی ايلا الماللدلا، - 04 9044

آپ دیکهه لیجئے تو جو همارا ایگریسیاسی ہے اگر آپ کہیں که هم فلطی پر هیں تو هم مانتے کے لگے تیار میں اگر ہم فلطی پر نہیں میں تو جنوں کشتیر سرکار سے

كيا جائے - كه جو ايكريديلت هوا ھے اس ? کو امھالیسینٹ کریں اس سے زیادہ هم کحهم نہیں جاهتے

اس کے سانھه هی جو پریزیڈیلٹ صاحب کا ایدریس ہے اس کا میں سبرتهن كرتا هون -]

GEETA MUKHERJEE SHRIMATI (Panskura): Sir, I rise to oppose the Motion of Thanks moved by hon, Ranga Ji, with personal apologies to him.

The principal reason for my opposition is that the overall picture presented in the President's Address does not tally with the experience of the comman. In paragraph 2 of the Address, the year 1981-82 has been called a year of further consolidation. If it is to be admitted that the year 1981-82 was a year of consolidation, then from the common man's experience, it is a year of consolidation of a different type very different from that envisaged in the Address.

Sir, to the common man, the year 1981-82 is a year of consolidation of monopoly profits, a year of consolidation of the so-called free market operation, i.e., operation by black money, a year of consolidation of the multi-national tentacles on our national economy, a year of consolidation of debt trap laid down by the huge IMF loan, a year of consolidation of subversion of selfreliance, a year of consolidation of the draconian powers in the hands of the ruling party to suppress the toiling people, a year of consolidation of the anti-people internal policies of the Government, and a year of consolidation of the drive towards dynastic rule and subversion of the Constitution

For the toileting people, what has consolidated in the year 1981-82? Grave anxiety and anguish have consolidated in the minds of the millions; anxiety

(Shrimati Geeta Mukherjee)

of the house-wife for the frightful prospect of reeling price rise, despite Government's claims of containing inflation, anguish of the agricultural labourers for less food and less working days in the year, and the anguish of the peasantry for unremunetative price for their produce and anguish of the poorer peasantry for having been consolidated below the poverty line!

But, Sir, apart from the anxiety and anguish, another thing is also being consolidated; and it would be better for the ruling party to come out of the ostrich-like complacency to recognize that simmering and smouldering anger which is being consolidated in the hearts of India's teeming, toiling milions.

But the President's Address fails to take cognizance of all these, and most of the hon. Members speaking from the other side are either totally oblivious to these developments or feign to do so. Otherwise, Sir, how can it be explained that in paragraph 21 of the Address, a disdainful reference, is made of frittering away of national energies "on agitation engineered by sectional interests"? Otherwise, how can speaker after Speaker from the Treasury benches refer to the heroic action of the Indian working class in the nation-wide general strike for their own urgent demands, as well as those of the peasantry and agricultural labourers and other consumers, either as a failure or as a subversion of production? How is possible? If 19th January was a failure, why did the cities of Bambay and Calcutta, the industrial nerve centres of the country come to a standstill, and appear as a holiday cricket ground according to some of the leading national dailies. Why did Patna Town and inumerable other big or small towns or townlets observe bundh in sympathy with the industrial general strike? And as has already been asked in the House, why were 50,000 to 60,000 arrested in connection with the January 19 action? And if the action failed totally, as claimed in the official media and from the Treasury benches here, then why are the spate of victimizations coming in, as the after-math? You cannot say at the same breath that the strike failed and the production was subverted. The reality is that the 19th January strike was a powerful demonstration of the smuldering anger which the ruling party does not want to recognize.

And why should there not be anger?

Look at the complacent claim in paragraph 2 of the Address—rate of inflation was substantially curtailed

What is its impact on an ordinary house-wife's life? Even according to Government's own Economic Survey Review dated December 2—these are mostly under-statement—on Novem ber 14, 1981 she had to buy onion 95.9 per cent dearer compared to November 15, 1980, chillies 97.9 per cent dearer, fish 46.9 per cent dearer, maize 16.9 per cent dearer, bajra 146 per cent dearer, jawar 12.5 per cent dearer, tea 10.8 per cent dearer, and tea 10.4 per cent dearer

Claims have been made of improved performance of infrastructure. Power generation is state to have increased by 11.3 per cent between April 1981 and January, 1982. What is the guarantee of its steady growth in the background of the admission by the Power Ministry itself recently that 60 to 70 per cent there would be a shortfall in the targeted 3,120 megawatt capacity installation new generation reported in all the this year, widely papers?

15 hrs.

Moreover, what is the overall situation of industrial growth? The National Council of Applied Economic Research in the guarterly review (Jaly to October, 1981) stated that in July the industrial production had increased by 10.2 per cent over the previous month, but in August the increase was only 9 per cent in September, 8.6 per cent and in October 7.5 per cent. In plainwords, it is going down Aud the NCEAR is not a leftist organisation!

Thanks to better monsoon and of course the tenacity of the farmers the foodgrain production is expected to increase. It is claimed to be 132.9 million tonnes in 1081-82. But why does not the Address refer to the fact that the target was 138 million tonnes? 11 has been claimed that tertilizer production will increase this year. But why does the Address not state that the annual growth rate of the use of chemical tertizers has comparatively declined? Does it not reveal anything that while the annual growth rate of the same in 1978-79 increased by 19.3 per cent over the previous year, in 1979-80 it increased only by 2.7 per cent, and if that is considered to be due to draught, in the year 1980-81 when there was no draught the increase was only 6.1 per cent, i.e; 1978-79 rate? It nowhere near the growing impoverishdoes reveal the ment of the peasantry due to unfavourable terms of trade, due to unremunerative price of their produce And is it not a fact that by the end of 1980 the peasantry along dowest rung of the with agricultural labourers and the urban poor has been pushed below the swelling the ranks of poverty line those below the poerty line to 50.82 per population? 1981-82 will cent of the make it even worse.

Para 13 of the Address claims that "the Government is vi'ally concerned with the welfare of the workers". The Address has reminded us that the year 1982 will be observed as Productivity Year by the Government. In this socalled Productivity Year what are the 'welfare' measures adopted and proposed for the workers? Apart from what has been already observed by some of my colleagues in the Opposition extension of N.S.A: to 16 sectors -in fact to all sectors virtually-there is a reported directive of the Finance managements of Minister that the the public sector enterprises in coal, steel and of BHEL are not to start any fresh wage revision negotiations. The net upshot is that when some of the wage agreements expire in 1982 there would be a wage-freeze. Private sector would naturally go half a league onwards. It is being said that

the wages will be linked with productivity. But does productivity depend only on workers? Are not there so many factors like power shortage, raw material availability etc., which are beyond their control? Moreover, in the monopoly market condition do not many industrialists prefer shortage when shortage pays better? Is it under the workers control? Without settling these questions. linking productivity with wage will be a welfare measure" for the worker indeed!

The Address claims "greater social justice". What social justice is there in reducing the worker's real wage with a vengeance knowing fully well that between 1970-71 and 1978-79 the share of wage incomes in the total factor of payments in the manufacturing sector declined from 58 to 54 per cent while profits and dividends increased between 1972-73 and 1978-79 to 28.8 per cent from 25.5 per cent. And by 1981-82 the wage percentage has further deteriorated while the profit percentage has substantially increased. It is evident from the latest Economic Times Survey dated 25th May, 1981 which stated that the gross profit of the 101 largest private sector companies increased by 15.3 p.c: in 1978-79 and 19.4 p.c. in 1979-80: That this trend is further consolidated can be seen in some of the company profits in 1981 over 1980, in this period Premier Auto Profits increased by 129.7 p.c: TISCO's profit by 108.8 p.c.: and Mukand Iron's profit by 67.6 p.c.: Wages freeze for workers and all-out encourgement for profit for the big capitalists-social justice ideed!

According to the President's Address, the revised 20 point programme is supposed to provide the basis for further growth along with stability and greater social justice—para 2— and is supposed to impart greater dynamism to some key social and economic programmes included in the sixth planpara 145. For lack of time, I give only one illustration which will debunk the proposition. While the sixth plan fixed

(Shrimati Geeta Mukherjee)

1981-82 as the target year for completing taking possession of the surplus land, and completing the distribution of the same, the revised 20 point programme has pushed back the target year to 1985. And, I believe, land reform was considered a key socio-economic programme. The revised 20 point programme is dynamic indeed, but in reverse gear!

If dynamism was, lacking in laid reform, it was offset by dynamism in making the door wide open for foreign private capitalist collaboration for luring IMF. The number of foreign collaborations rose from 262 in 1979 to 576 in 1980. And surely in 1981 it has flowered even more profusely. This is the situation with the slogan of self-reliance, which has again been repeated in the Address

And, political stability? The President in his Republic Day message said,

"In the faithful working by all of us of the constitution... lies the guarantee of the nation's political stability"

For obvious reasons, he cannot repeat all this in this Address. But sometimes unsaid words are more potent than the words said. According to the yardstick of his Republic Day message, can the claim of political stability made in this Address be sustained after what is happing in Kerala where the Speaker is propping up the minority Government or after what is happending in West Bengal where by hook or by crook the elections are sought to the postponed? Are these acts consistent with the spirit Does of Constitution? our brazenfaced defence of the not the idea of Presidential form of Government by a stalwart of the ruling party in this very debate—Shri Janaganath Rao is not here—go contrary to the guarantee to the nations political stability"? Mr. Rao has come. I think he has followed the Republic Day message of the President!

A few words about law and order. I want to bring one case to your notice very seriously. In UP: in the constituency of Shri Jharkhande Rai our member who is today ill, there was a comrade of ours? I am sorry to say "was". He was a very good comrade—Shri Ram Senahi Roy. He belonged to village Khaira Mohammadpur in Ghosi constituency, District Azamgarh. I am sorry to tell you that in the name of encounters with dacoits, he was dragged from his house at night and was shot dead point blank.**

It is a serious affair.

If the murder of 960 Harijans be in 1980-81 is a national shame, surely the bigger share of the shame has to be borne by the ruling party. Sir, they have asked for cooperation. If the ruling party cooperate with the teeming millions, with the toiling millions of the country, they will automatically get our cooperation. Some friends said that we are not saying what the Government should do for getting our cooperation. Here are some of our proposal for that: Strengthen the antiimperialist content of India's non-aligned policy. Withdraw NSA and ESMA. Give up the drive towards Presidential form of Government Cancel IMF deal. Stop penetration of multi-national corporations. Restructure Centre-State relations to expand the powers and resources of the states. Take stringent action against black money. Nationalise monopoly houses foreign companies and foreign trade.

Take over wholesale trade in foodgrains and essential commodities and distribute the same at fair price. Give a fair deal to workers by dropping the idea of wage freeze, guaranteeing needbased minimum wage and stopping layoff, lock-out and closures. Implement land reform on war-footing, guarantee employment and minimum wage

^{**}Expunged as ordered by the Chair,

to agricultural labourers and remunerative price to peasants. Include the right to work in the Constitution as a fundamental right. Stop atrocities on Harijans, scheduled tribes and weaker sections. Take effective steps to root out corruption.

MR. DEPUTY-SPEAKER: Another 20 point programme!

SHRIMATI GEETA MUKHERJEE: This is the platform for cooperation. This is the platform given by the teeming millions. Since it does not agree with the President's Address, I am sorry to oppose the Motion of Thanks.

SHRI RAJESH PILOT (Bharatpur): Sir, I rise to support the motion moved by our very senior colleague. Prof. Ranga. Thave been listening to the speeches from both sides. Honestly speaking, the idea which arose in my mind was, anywhere if different teams are there, they do appreciate each other's point. After a goal is scored in football or hockey or after a sixer is scored by a cricketer, they go to the opposite side and express their appreciation. But in this profession of politics. I have seen in these last two years. none of the points has been appreciated by this opposition. I fail to understand this. In two years, have we not done even a single thing which is good? Have we not taken any action which is in the interests of the nation? I fail to understand how nobody from that side has said that even 0.1 per cent of what has been done by this Government is good. This is my own assessment and that is what I have been thinking about. This profession seems to be very different from the common thinking of the citizens here. Yesterday, I was listening to Mr. George Fernandes. He spoke about Bombay. He said that 2.5 lakh people were ready to be arrested but there was no place in jails. I failed to understand as to what was the necessity of mentioning that point. Jails are meant for anti-social elements. If required, the house of every anti-social element will become jail. But I am very sorry to say that if such type of feeling prevails in the country and if this is the attitude of the opposition, I do not know how far we can take our nation on the road of development.

It is very difficult for any noble person to praise himself or his institution or his party. Our Government have produced documents giving their achievements with fact and figures. Those documents are available with the opposition also. Instead of criticising the Government and saying that this Government has not achieved anything on any front, they must go on record and tell the Government that such and such figures are wrong. This type of negative attitude by the opposition should be avoided and they should think for the betterment of the nation.

The other day, I read an appeal by a very senior politician of this country. He writes in his appeal that my heart is for the Harijans'. I have read in the newspapers that people in his constituency could not vote for years. It was only in 1980 elections that they saw a ballot paper for the first time. How can such people who cannot look after the Harijans in their own constituencies, boast for the Harijans and give apeal to the nation that 'my heart is for the Harijans if I am not mistaken, one Harijan was to be elected as the Prime Minister of this country. I am very sorry to say that-I read in the newspapers—he was the only politician who said that a Harijan could never become the Prime Minister of this country. This is the attitude we politicians have get.

A senior Member, Shrimati Geeta Mukherjee has said that prices of chillies, rise and wheat have gone up. On the one hand, you say, give better price to the farmers and on the other hand, you say, give cheaper price to the consumers. How can it be possible? Look at our Government. They have given better prices to our farmers in respect of wheat, rice, sugarcane, etc. If you give better price to the farmer, can you give cheaper price to the consumer? It has to be in equal proportion. If you raise the price for the farmer, the consumer has to suffer

[Shri Rajesh Pilot]

to that extent. This doubletalk is damaging the nation. This double talk in the opposition should be stopped for the future of the nation.

MR. DEPUTY-SPEAKER: Why do you not permit double talk at least by the politicians?

SHRI RAJESH PILOT: Now, I would like the Government to take note of a few suggestions which I have in mind.

My first suggestion about communal riots is that by this time, the Government has been able to identify certain sectors or spots where communal riots are taking place. Although you have given instructions to the State Governments to form regional working groups to find out the causes, scientific and historical background of these riots, I request the Government to take strict action in this direction.

Our public sector undertakings have to play a very crucial role in the economy of the nation. We must pay a very high attention to these undertakings.

Every Government which comes into power, must talk about the farmer and the labour but does nothing about them. I would like to request our Government that whatever steps you take for their welfare in your own circumstances, please see that they must reach them. Whatever decision we have taken must reach those people for whom it is meant. They must get the benefit which the Government intend to give them. Let us not stop half way. They must be implemented very strictly so that the farmers get the help.

Coming to irrigation facilities and drinking water facilitie, I am sorry to say that even now, 34 years after independence, there are places where a person has to walk 8 km to fetch drinking water in States like Rajasthan and Madhya Pradesh. It is a very sorry state of affairs. Water is one of the prime necesities of human beings. So, Government must give top priority to

drinking water facility and also irrigation facilities in those few States, which are lacking them. For instance, the construction of the Rajasthan canal was being given top priority. But now it is lagging behind for want of finance. We have to give priority to these projects so that the irrigation facilities can be improved.

We have a lot of schemes to help the poor people, those whose income is below a particular level, like interest free doans and subsidies of different types. But I am sorry to point out that even though Government have so many schemes, they do not reach the common man in a proper shape. There is some flaw somewhere between the decision making and benefit receiving end. So, it should be ensured that whatever is given to the poor people reach them in a proper form.

I am happy to note that the Government have established the National Bank for Agriculture and Rural Development. This is a very good idea. It i_S a very good thing that they have decided to set apart a big amount for the betterment of the rural people. I would request the Government to take it up on a war footing so that development takes place at a faster pace.

The NREP and IRDP are very good schemes. We have to make them a success so that the nation can march on the road to development. But there are many obstacles in the way. For example, Government approve many schemes. Before the implementation has just started, there comes a stay order from the court and the entire work come to a halt. Government have to give serious thought to this aspect and find out a way by which this business of stay order can be tackled. Take the question of road building. Government approve the construction of a particular road; the very next day the matter is taken to court by some private party and a stay order is issued. There are cases where roads, the construction of which has been approved 15 years ago, could not be executed

because of such stay orders by the court.

After all, we have been elected by the people. The people have put the Government, rather the party in power, to rule the country. So, we must produce results removing all obstacles in the way. Because, we cannot tell the electorate after five years that we could not construct roads, or take up other development work, because of stay orders from the court. So, we have to find a solution where the stay orders will not be a hurdle to the execution of development schemes.

In the field of social justice, Government have to take measures to remove social evils like dowry. The removal of economic disparity should also be given top priority. Otherwise, these differences will not only continue but will get aggravated.

It is not easy to make progress in the field of development in a big country like ours. It takes a litle longer to correct the imbalances deliberately created and to march forward meaningfully. In spite of all the difficulties the progress which has been achieved in the last two years is commendable, especially after the severe set back of the earlier three years.

As an obedient member, I want to conclude my speech within the time allotted to me. I conclude by supporting the Motion of Thanks to the President's Addres so ably moved by Prof. Ranga.

भो सुन्दर सिंह (फिल्लौर) : डिप्टी स्पीकर साहब — श्रमल से दूनिया बनती है. जन्नत भी जहन्तम भी. यह खाकी अपनी फितरत से. न नूरी है न नारी है।

मैं सब से पहले हरिजनों के मसले को ही लेता हूं, क्योंकि टाइम बहुत कम है। हमारे जो सदस्य ग्रभी बोले हैं, बहुत

शान्दार बोले हैं, "ठाकुर हैं न।" उन्होंने हमारी काफ़ी मदद की है। मझे पता है कि कौन-कौन हमारे हितैथी हैं, लेकिन हरिजनों के साथ जो सुलुक हमा है, क्या हम उस को भूल सकते हैं। इस में ठाकुर का कुसूर नहीं है, मैं जमीदारों को बात कर रहा हं....

थ्राचार्य भावान देव (ग्रजमेर) : ये भपनी ही पार्टी के हैं।

श्री सुन्दर सिंह : जो ग्राज सब से बड़ा जमीदार है वह ठाकुर है, राजपूत है ग्रौर इन्होंने ही हमारा सत्यानाश कर रखा है। लेंड रिफार्म ग्राया लेकिन इन्होंने नहीं होने दिया, जमीनें भ्रपने पास रखीं, न हरिजनों को दीं भ्रौर न छोटे जमीदारों को दीं। लेकिन नाम इन का लेते हैं, क्योंकि उनसे बोट लेने हैं। स्टेटों में भी यही हालत है, सब जमीदार छाये हुए हैं । हर एक आदमी कहता है कि किसानों को देना चःहिए, मैं पूछता हूं किसानों के सिवा किस को मिल रहा है, क्या हरिजनों को मिल रहा है ? एक मजे को बात यह है कि ये न कांग्रेस को कुछ देते हैं ग्रीर न कम्यूनिस्टों को देते हैं, लेकिन कम्यनिस्ट वाले भी उन्हीं का नाम लेते हैं। शेड्यूल्ड कास्ट्स **ग्रौ**र शेड्यूल्ड ट्राइव्स को ग्राप ने ग्रलग-ग्रलग कर दिया है, जिस की वजह से माज हमारे पास कोई लीडरशिप बाकी नहीं बची है। हम को इकट्ठा होना चाहिए था, लेकिन ग्रलग-ग्रलग होने से हमारी लीडरिशप खत्म हो चुको है जिस की वजह से लड़ाई होती है।

हमारे बाबू जगजीवन राम कहां जा बैठे हैं ? लोक दल में मिल गये हैं, उस लोक दल में जिस ने पिछले चुनावों में हरिजनों को बोट नहीं डालने दिया । बौधरी चरण सिंह और देवी लाल ने हम को

(भाः सुम्बर सिंह जः)

बोट नहीं डालने दिया। भाई, तुझे अगर आया ही था, तो हमारी तरफ आ जाता। बाई बह्वाण जी आ गये, तुझे भी आ जाना बाहिए था। उधर तुम्हारी कोई सुनने बाबा नहीं है।

इरिजनों में तभी जान ग्रा सकती है जब इन के मन्दर लीडरशिप मौजूद हो। शानो जो, हमारे ऊपर रहम करो, भाप तो हमारे हितेषी हैं, आप का ख्याल हमारी तरफ़ है। मैं जाटों की बात करता हं-हमारे यहां पंजाब में यह कहानी हैं कि *ये तो भट्टम ही भट्टा बैठा रहे हैं। भाज हमें जमीदारों से जो तकलींफ है वह किस वजह से है ? कांग्रेस शुरू से यह नारा लगाती रही---''लैण्ड-रिफार्म, लैंड-रिफार्म ।" लेकिन हुमा कुछ नहीं, न उन्होंने कुछ किया भीर न इन्होंने कुछ किया, सिर्फ हमारे साथ हमदर्दी दिखालाते रहे। ये जो 980 म्नादमी मर गये, हरिजन बेचारे मारे गये, इस के लिए कौन जिम्मेदार है ? इसं में ज्ञानी जी का कुसूर नहीं है, कुसूर इन का है। अगर आप सिन्सीयर हों तो कोई कैसे हरिजनों को मार सकता है। ग्राप के ग्रन्दर सिन्सीयेरिटो नहीं है, इसी लिए हरिजन प्राप को वोट नहीं डालते। श्री राम जेठमलानी को रंगा साहब कहते हैं कि हमें काग्रापरेशन दो। ग्राप को काम्रापरेशन दे कर क्या उन को मरना है ? यह सीधो सी बात है । वह स्राप को काम्रापरेशन क्यों देगा । हां, श्री मधुदंडवते जी से काम्रापरेशन लो, तो वह दे देंगे, लेकिन वह बिल्कुल नहीं देगा। क्यों नहीं देगा, क्योंकि उस को स्मगलर्स के किस बड़ने हैं।

MR. DEPUTY-SPEAKER: You can continue tomorrow. We have to take up Private Members Resolutions.

SHRI RAJESH PILOT: Some of the words in his speach should not go on record.

MR. DEPUTY-SPEAKER: I will go through the speech.

MR. DEPUTY-SPEAKER: The House will now take up Private Members' business.

COMMITTEE ON PRIVATE MEMBERS' BILLS AND RESOLUTIONS

THIRTY-FIFTH REPORT

SHRI T. R. SHAMANNA (Bangalore South): I beg to move:

"That this House do agree with the Thirty-fifth Report of the Committee on Private Members' Bills and Resolutions presented to the House on the 24th February, 1982",

MR. DEPUTY-SPEAKER: The question is:

"That this House do agree with the Thirty-fifth Report of the Committee on Private Members' Bills and Resolutions presented to the House on the 24th February, 1982."

The motiin was adopted.

15.31 hrs.

RESOLUTION RE. WELFARE OF CONSRUCTION WORKS— Conted.

MR. DEPUTY-SPEAKER: We shall no take up further consideration of the resolution re; welfare of construction workers moved by Shri M. M. Lawrence on 18th December, 1981.

SHRI M. M. LAWRENCE (Idukki): The construction workers in India are the most exploited lot of our working people. Though about 4 million workers are engaged in various activities of construction in several projects the rondition of these workers is miserable and shocking. There is no security of employment, As soon as the contract ends or the work is comple-